דרכי חד גבך הוא אבל הכא מי איכא למימר הכי ורבי ירמיה אמר לך אנא דאמרי אפי׳ לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא משום דא״ל אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו אבל הכא מי איכא למימר הכי [א]ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא ספק אמר האי גברא בר מיתנא הוא ופלגא דידי הוא יבם אמר את בראי דידי את ולית לך ולא מידי הוי יבם ודאי וספק ספק [ב]ואין ספק מוציא מידי ודאי [ג]ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי סבא ספק אמר ההוא גברא בר מיתנא הוא ופלגא דידי הוא ובני יבם אמרי אחונא את ומנתא אית לך בהדן פלגא דקמודי להו שקלי תילתא דקא מודו ליה שקל פש להו דנקא הוי ממון המוטל בספק וחולקין [ד]סבא ויבם בנכסי ספק או סבא וספק בנכסי יבם הוי ממון המוטל בספק וחולקין: **מתני׳** [ה]שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב״ש וב״ה שמוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשה בכתובתה ובנכסים הנכנסים ויוצאין עמה ב״ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב״ה אומרים [ו]נכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסים ויוצאין עמה בחזקת יורשי האב [ז]כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר [ח]ובלבד שתהא כתובה על נכסי בעלה הראשון: **גמ׳** מ״ש רישא דלא פליגי ומ״ש סיפא דפליגי אמר עולא רישא דנפלה כשהיא ארוסה וסיפא דנפלה כשהיא נשואה וקסבר עולא זיקת ארוסה עושה ספק ארוסה

זיקת

דרכי חד איש לי גבך. וטענת ברי הוא דידע מאי קתבע מיניה: **מי איכא למימר הכי.** הא לא ידע מאי קא תבע מיניה אי פלגא בנכסי מיתנא (א) אי פלגא מנתא בנכסי יבם ומכח שתי טענות הוא בא עליהם בכל אחת ואחת אומרים לו הבא ראיה: **סבא.** אבי המת והיבם: **הוי יבם ודאי.** יורש ויודע מכח מי הוא בא ומוחזק בנכסים. ולא דמי להההיא דרב משרשיא דלעיל דהתם אע״ג דספק אית ליה זכיה בנכסים ממה נפשך אפילו הכי לא חשיב ודאי דלא ידע מכח מי הוא בא לירש מכח מה הוא בא עליהן: **פלגא דקא מודה להו שקלי.** מששה זהובים נוטלין שלשה: **תילתא דקא מודו ליה.** שני זהובים תילתא דכולהו נכסי: **שקיל.** דהא אמרו ליה אחונא את ואינהו הוו תרי ואיהו שלישי: **פש דנקא.** דקמיגלו עליה האי אמר כולה דידי והני אמרי כולה דידן הוא נוטל חצי וכן שניהם חצי: **סבא ויבם בנכסי ספק.** סבא אמר האי בר מיתנא הוא וכיון דאין לו יורש אני קודם דתנן (ב״ב דף קטו.) האב קודם לכל יוצאי ירכו ויבם אמר בני הוא ואני יורשו דהאב קודם: **או סבא וספק בנכסי יבם.** שאין ליבם בן אחר סבא אמר את בר מיתנא ואני יורש את בני מקום שאין לו בן וספק אמר בנו אני ואני יורשו: **חולקין.** דדלמא כולהו דהאי ודלמא כולהו דהאי. ואין לומר האב ודאי מוחזק דאם זה בנו אין כאן לאב כלום: **מתני׳ שומרת יבם.** ממתנת ומצפה ליבם. כמו עגיה זו לשוא שמרה באף על פי בכתובות (דף סב:): **שנפלו לה נכסים.** מאביה וסלקא דעתך שנפלו לה כשהיא שומרת יבם: **ובנכסים הנכנסים ויוצאים עמה.** היינו נכסי מלוג שהקרן שלה קיים וכשהיא נכנסת נכנסין עמה וכשהיא יוצאת יוצאין עמה: ה״ג **ב״ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב.** דספק נשואה היא וזכה היבם במאי ירושתו מספק שהבעל יורש את אשתו וזו שספק נשואה היא אלמא זכי בפלגא אבל בכתובתה מודים ב״ש דבחזקת הבעל היא ולא פלגי בה יורשי האב. וטעמא דכולה מתניתין מפרש בגמ׳: **גמ׳ מאי שנא רישא דל״פ ומ״ש סיפא דפליגי ב״ש.** מאי שנא רישא כשהיא קיימת דלא פליגי ב״ש אלא בכח דילה מחזקינן לנכסי דקאמרי מוכרת ונותנת לכתחלה ומאי שנא סיפא דפליגי כשמתה לא מוקמי נכסי מלוג בחזקת יורשיה: ה״ג **אמר עולא רישא דנפלה כשהיא ארוסה.** שנפלה לייבום מאירוסין ונפלו הנכסים לה כשהיא שומרת יבם: **סיפא דנפלה.** לפניו לייבום: **כשהיא נשואה.** הלכך רישא דלגבי ארוסה ממש קי״ל לב״ש תמכור כדתנן לקמן כ״ש זו שאינה אלא זקוקה בעלמא ולב״ה דאמרי בארוסה ודאי לא תמכור לכתחלה אבל אם מכרה ונתנה קיים הכא משום דספק ארוסה היא דאגידא ביה ולאו אשתו ממש היא מודו ב״ה דמוכרת ונותנת לכתחלה:

סיפא

הוי יבם ודאי וספק ספק. פי׳ בקונטרס ודאי שיודע מאיזה כח הוא בא ומוחזק בנכסים ולא דמי לההוא דרב משרשיא דלעיל דהתם אע״ג דספק אית ליה בנכסים זכיה ממה נפשך אפ״ה לא חשיב ודאי דלא ידע מכח מי הוא בא עליהם משמע מתוך פירושו דקרי ודאי מה שודאי נוטל חלק בנכסים ובפרק מי שמת (ב״ב דף קנח: ושם) גבי הא דתנן נפל הבית עליו ועל אמו (ב) אלו ואלו מודים שיחלוקו פירש רבינו שמואל שיחלוקו יורשי האם דהיינו אחי האם מאביה עם יורשי הבן היינו אחי הבן מן האב ראובן ולא רצה לפרש יורשי האם בני האם דהיינו אחי הבן מן האם דהיינו בנימין דא״כ ה״ל בנימין ודאי וראובן ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי ואין נראה כלל דאטו מפני שהוא ודאי במקצת הנכסים יהא ודאי בכולן ועוד דאמר התם ומייתי ליה לקמן גבי נפל הבית עליו ועל אביו עליו ועל מורישיו והיתה עליו כתובת אשה וב״ח כו׳ ומסיק דיורשי האב אחי הבן אלמא אע״ג דיש לאב בנים אחרים לא חשבינן להו ודאי וכן בפ״ק דב״ק (דף ט. ושם) גבי אחים שחלקו ובא ב״ח ונטל חלקו של אחד מהן דאמר רב אסי נוטל רביע בקרקע או רביע במעות משום דמספקא ליה אי כיורשים דמו אי כלקוחות ולא אמרי׳ שלא יטול כלום שהרי זה המוחזק הוא ודאי במקצת נכסים וכן זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי גבי שנים אוחזים בטלית (ב״מ דף ב.) אלא הא דקרי הכא יבם ודאי היינו משום שהיבם הוא ודאי יורשו של סבא אבל ספק הוא ספק אם הוא יורשו כלל אבל התם בנפל עליו ועל אמו לא הוי בנימין ודאי יורש בכל חלי האחר דאם מתה רחל קודם יוסף הוי ראובן נמי יורשו וכן בנפל הבית עליו ועל אביו אם מת האב קודם הוי בעל חוב יורש ולא בן האחר: **ובית הלל אומרים הנכסים בחזקתן.** בפרק מי שמת (ב״ב קנח. ושם) פליגי בכהאי גוונא ב״ש וב״ה גבי נפל הבית עליו ועל אשתו וקאמר בגמ׳ בחזקת מי פירוש בית הלל דקאמרי נכסים בחזקתן דהיינו נכסי צאן ברזל בחזקת מי ר׳ אלעזר אומר בחזקת יורשי האשה רבי יוחנן אמר בחזקת יורשי הבעל וריש לקיש אמר יחלוקו ופי׳ בקונטרס בפרק האשה שנפלו (כתובות דף פ: ושם) דלי היכי דפליגי התם הכי נמי פליגי אמתניתין דהכא ורבינו תם אומר דלא דמיא הך לדהתם דהכא לא פליגי ב״ש בכתובה אלא בנכסי מלוג כדאמר בגמ׳ דכתובה שיירה מדקתני יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי אב כו׳ אבל התם קתני סתמא יחלוקו משמע דבכתובה נמי פליגי והיינו טעמא דהתם אם הבעל מת תחלה הויא האשה כמו שגבתה כתובתה אבל הכא שהיא זקוקה ליבם אין לאשה כלום בנכסי הבעל עד אחר החליצה דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים ואפשר דכולהו אמוראי מודו הכא דנכסי צאן ברזל הוי בחזקת יורשי הבעל והא דלא ערבינהו עם כתובה כדי ליתן טעם לדבר כלומר בחזקת מי שהיו עד עתה דהיינו בחזקת הבעל אבל בכתובה דבר פשוט הוא יותר שהיא בחזקת הבעל מנכסי צאן ברזל שהיא הביאה מבית אביה ושמה אותם לבעל וכן נ״ל למאן דאמר התם בחזקת יורשי הבעל ואם תאמר ולמאן דאמר בחזקת יורשי האשה מ״ש מנפל הבית עליו ועל אמו דמודים בית הלל שיחלוקו ולא מוקמינן להו בחזקת יורשי האם ויש לומר דשאני קסבר ההוא תנא דירושת יורשי הבעל דרבנן א״נ אפילו קסבר דהוי דאורייתא כיון דלאו מכח קורבה קאתין מוקמינן להו בחזקת האשה טפי א״נ משום הכי לא מוקמינן להו התם בחזקת יורשי האם משום דרגילות הוא שהאם היא מתה קודם דקא חשיב בריש יש נוחלין (ב״ב דף קח.) פורענות כשהבן מת תחלה לפיכך לא החזיקום בחזקת האם ואם תאמר ויורשי האשה היכי גבו כתובה (ג) הא קי״ל כרב ושמואל דאמרי בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מז.) דאין אדם מוריש שבועה לבניו ומיהו לב״ש ניחא דאית להו שטר העומד לגבות כגבוי דמי והוו כמוחזקין בממון דכמה ברייתות דפריך מינייהו לרב ושמואל בשבועות (ד) משני התם דאתיא כב״ש ולר״א דאמר בחזקת יורשי האשה ניחא דאיהו פליג בהדיא בשבועות (דף מח.) אדרב ושמואל אבל ר׳ יוחנן דאמר בחזקת יורשי הבעל ופי׳ דנכסים בחזקתם הוא טעם לדבר למה לי תיפוק ליה דאין אדם מוריש שבועה לבניו ויש לומר דהיא הנותנת דלפי שהנכסים בחזקת הבעל (ה) אינה מורשת שאם היו בחזקת האשה היתה מורשת כמו לבית שמאי דאמרי כגבוי דמי אי נמי אר״י דליכא לאוקמי במטלטלי ואיתנהו בעינייהו שנוטל בלא שבועה והא דלא משני הכי בשבועות אלא דוחק להעמידה כב״ש משום דהתם בכתובה איירי אבל הכא דאיירי בנכסי צאן ברזל שהביאה מבית אביה דרגילין להיות בעינייהו דאין דרך לבעלה למכרן ואיכא למ״ד לקמן (דף סו:) המכנסת שום לבעלה אם רצה הבעל למכור לא ימכור:

זיקת

מסורת הש״ס

א) לעיל יט: פסחים ט. וש״נ, ב) כתובות פ:, ג) [לעיל יט: כתובות פ:], ד) לקמן נב. [פה. כתובות נג: פ:].

◆

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה מי איכא וכו׳ פלגא בנכסי מיתנא אי מנתא כנ״ל ותיבת פלגא נמחק: (ב) תוס׳ ד״ה הוי יבם וכו׳ עליו ועל אמו כגון יוסף ורחל אלו ואלו מודים שיחלוקו פי׳ רבינו שמואל שיחלוקו יורשי האם והיינו אחי האם מן האב לבן עם יורשי הבן: (ג) ד״ה ובית הלל וכו׳ היכי גבו כתובה. נ״ב כלומר הלא מתחייבת שבועה היתה וכיון שמתה ולא נשבעה הוי מוריש שבועה לבניו [והשאר חסר]: (ד) בא״ד לרב ושמואל בשבועות וקא משני התם. נ״ב כלומר על חדא מברייתא מהנך ברייתות קא משני הא מני ב״ש היא דאמר שטר העומד לגבות כגבוי דמי אלמא דלב״ש ניחא דיכולה להוריש שבועה כיון דהוי כמו שמוחזקין בממון: (ה) בא״ד בחזקת הבעל לכך אינה מורשת שאם היו בחזקת וכו׳ דאין דרך בעלה למכרן:

◆

מוסף רש״י

שומרת יבם שנפלו לה נכסים. כשהיא שומרת יבם (כתובות פ:). מה יעשה בכתובתה. כנדוניה שהכניסה לו ושמתאן לו בכתובתה וקיבל עליו אחריותן ובשאי להוציאם (שם). ובנכסים הנכנסים ויוצאין עמה. הן נכסי מלוג שאין שמין אותם עליו ואינו רשאי להוציאן, אלא משנכנסה לרשותו נכנסין עמה וכשהיא יוצאה יוצאין עמה (שם). ובה״ה אומרים נכסים דלאו צאן ברזל, בחזקתן. וכב״ב בפרק מי שמת (קנח:) מפרש בחזקת מי הם מוחזקין, אי בחזקת יורשי הבעל הואיל ואחריותן עליו, אי בחזקת יורשי האשה שהיו שלה (שם). כתובה. מנה מאתים ותוספת שלאוין לבא לה משל בעל, בחזקת יורשי הבעל (שם). ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון. ולא על של יבם (לקמן נב. וכתובות נג:).

◆

תוס׳ חד מקמאי

ספק או סבא וספק בנכסי יבם חולקין: **מתניתין** שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב״ש וב״ה שמוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשה בכתובתה ובנכסים הנכנסין והיוצאין עמה ב״ש אומרים יחלוקו וב״ה אומרים נכסים בחזקתן וכתובתה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסים והיוצאים עמה בחזקת יורשי האב וה״ה לנצ״ב שהן בחזקת יורשי הבעל כדרין כתובתה ואע״ג דגבי נפל הבית עליו ועל

עין משפט נר מצוה

לג א מיי׳ פ״ה מהלכות נחלות הלכה ד ה סמג עשין צו טוש״ע אה״ע סימן קסב סעיף ו:
לד ב מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ז:
לה ג מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ח:
לו ד מיי׳ פכ״ב מהל׳ אישות הלכה י ופ״ג מהלכות נחלות הלכה י סמג עשין נא טוש״ע אה״ע סימן קס סעיף ה:
לז ה טוש״ע שם ס״ו:
לח ו מיי׳ שם טוש״ע אה״ע סי׳ קסח ס״א:
לט ז מיי׳ שם ופ״א מהלכות יבום הל׳ א טוש״ע אה״ע שם סעיף ג וסימן קסו סעיף ד:

◆

תום׳ חד מקמאי (המשך)

אשתו אמרו נצ״ב יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב שאני הכא כיון דשומרת יבם היא יבם במקום בעל קאי וכשם שהוא מוחזק בכתובה כך הוא מוחזק בנצ״ב והרמב״ם כתב גבי שומרת יבם נמי יחלוקו מספקא דשמעתתא אליבא דהלכתא שומרת יבם מן הארוסין כל הנכסים בחזקתן ל״ש נפלו לה בחיי ארוס ל״ש נפלו לה כשהיא שומרת יבם ל״ש עבד בה מאמר ול״ש לא עבד בה מאמר ל״ש בחייה ולפירות ול״ש מתה ולגוף הנכסים ואם היתה שומרת יבם מן הנשואין ונפלו לה נכסים כשהיא שומרת יבם מוכרת ונותנת נכסים הנכנסין והיוצאים עמה וקיים ואפלו עשה בה מאמר ואם מתה נכסים בחזקתן כתובה ונצ״ב בחזקת יורשי הבעל. ב״ה בחזקת יורשי האב ואפי׳ עשה בה מאמר ואם היתה שומרת יבם מן הנשואין ונפלו לה נכסים כשהיא תחת בעלה קי״ל כרבא דאמר ידו עדיפא מידו ל״ש עבד בה מאמר ל״ש לא עביד בה מאמר והשתא כשמת הבעל קלישא ליה ידו כידה ויחלוקו הנכסים הנכנסין והיוצאין עמה. אבל לאביי דאמר אליבא דב״ה דידו כידה השתא כשמת הבעל קלישא ליה ידו ונכסים בחזקת יורשי האב. מיהו קי״ל כרבא ויחלוקו ואע״ג דאמר רב פפא דייקא מתני׳ כותיה דאביי הלכתא כותיה דרבא דקי״ל כל היכא דפליגי אביי ורבא הלכה כרבא בר מיע״ל קג״ם הלכך הלכתא כרבא ויחלוקו. וי״מ אליבא דרבא דאמר ידו עדיפא מידה נכסים בחזקת יבם. וי״מ כתב ויחלוקו והא דאמר ואע״ג דקשיא מתה לאביי ה״ה לרבא נמי קשיא אדפליגי לאחר מיתה לפלוג בחייה ולפירות דאליבא דב״ש יחלוקו. וי״מ דלרבא לא קשיא מתה (א) דבמתה ה״ה יחלוקו לב״ש הואיל והללו באים לירש אבל בחייה נכסים בחזקתן אפי׳ לב״ש אפי׳ עבד לה מאמר (ב) ולפי הפירוש הזה לא הוה צריך לאוקמי רישא בדלא עבד לה מאמר. וה״ל לאוקמי רישא וסיפא בחד טעמא בדעבד לה מאמר:

א) ר״ל כנפלו לה נכסים תחתיו דבעל ול״ש נפלו לה כשהיא שומרת יבם לב״ש יחלוקו. ב) עי׳ תוס׳ לקמן לט ד״ה אע״ג.